

Länsstyrelsen
Västerbotten

Yttrande

1 (6)

Datum
2022-11-03

Diarienummer
6659-2022

Länsstyrelsen Västerbottens Remissvar

Vår demokrati – värd att värna varje dag (SOU 2022:28)

Ert diarienummer Ku2022/01317.

Länsstyrelsen Västerbotten har fått i uppdrag att yttra sig över betänkandet ”Vår demokrati – värd att värna varje dag” (SOU 2022:28, Vol. 1).

6.1 Inrätta en nationell demokratifunktion

Kommittén föreslår att det inrättas en nationell demokratifunktion med uppdrag att öka kunskapen om demokrati, utgöra ett kunskapsstöd kring metoder för att öka deltagande och delaktigheten i demokratin, analysera demokratins utveckling i Sverige samt bidra till samordning av demokratifrämjande insatser.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget då de fyra åren av kommitténs arbete visat att det är svårt för många myndigheter att nå ut med sitt material om demokrati samt att det behövs en samlande kraft och katalyserande funktion för alla de demokratiinitiativ som pågått och pågår. En nationell demokratifunktion kan stärka likvärdigheten i landet när det gäller spridning av forskning, metoder och goda exempel inom demokratiområdet samt vara

Datum
2022-11-03

Diarienummer
6659-2022

en viktig spelpartner till länsstyrelserna och övriga aktörer som har demokratiuppdrag.

Länsstyrelsen vill dock särskilt poängtera att en nationell demokratifunktion inte på något sätt ersätter den statliga styrningen och det uppdrag som varje myndighet har avseende att det allmänna ska verka för att demokratins idéer blir vägledande inom samhällets alla områden. Regeringsformen och den statliga värdegrunden måste alltså vara utgångspunkten för den offentliga förvaltningens arbete.

Vad gäller de arbetsuppgifter som föreslås åligga den nationella demokratifunktionen bör det övervägas om den föreslagna personalstyrkan på 6 - 7 personer verkligen räcker till ändamålet. Förutom att utgöra kunskapsstöd, utveckla metoder, göra lägesbilder, hålla i nationella nätverk, agera som katalysator och samordna en mängd olika aktörer ska funktionen även göra återkommande analyser av tillståndet i den svenska demokratin. Det förefaller vara en omfattande uppgift som skulle kunna underlättas med en tydligare begränsning av uppdraget och/eller en tydligare beskrivning av demokratifunktionens roll i relation till andra aktörers uppdrag till exempel länsstyrelsernas och universitetens (demokratiforskning).

6.1 Inrätta den nationella demokratifunktionen inom en befintlig myndighet

Kommittén föreslår att den nationella demokratifunktionen placeras inom Forum för levande historia eller Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.

Länsstyrelsen Västerbotten tillstyrker förslaget om att inrätta den nationella demokratifunktionen inom en befintlig myndighet men påminner om vikten av att även offentliga aktörer ständigt måste arbeta med sina interna demokratiprocesser och leva upp till den statliga värdegrunden.

Länsstyrelsen bedömer att både MUCF och Forum för levande historia har förutsättningar att klara uppdraget som nationell demokratifunktion. Forum för levande historia kan ha en starkare koppling till skolväsendet medan MUCF å sin sida ett tydligare band till civilsamhället och båda dessa styrkor är viktiga i ett demokratiuppdrag. Länsstyrelsen Västerbotten vill gärna lyfta glesbygdsperspektivet som en viktig dimension när det gäller just demokratiarbete. Att nå ut till och involvera hela Sverige i demokratifrågor är viktigt. En nationell demokratifunktion bör därför placeras hos en aktör med starka kopplingar och goda förgreningar till hela landet.

6.2 Länsstyrelserna ges ett långsiktigt demokratifrämjande uppdrag.

Kommittén föreslår att länsstyrelserna ges ett långsiktigt demokratifrämjande uppdrag.

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget med samma skäl som kommittén för fram i betänkandet; Länsstyrelsens grunduppdrag om att föra ut statens politik i länet, länsstyrelsens centrala samverkansroll, de många uppdrag som angränsar till demokratifrågor samt de utarbetade kanaler och nätverk som finns i varje län sedan demokratifirandet 2021.

Utöver dessa skäl vill länsstyrelsen Västerbotten lyfta fram några punkter att beakta för att ge uppdraget så goda förutsättningar som möjligt:

- Det bör finnas en tydlig beskrivning av hur demokratiuppdraget ska samverka med och förhålla sig till övriga närliggande områden och uppdrag inom länsstyrelserna till exempel Agenda 2030, mänskliga rättigheter, brottsförebyggande samordning, integration, folkhälsa, jämställdhet och samhällsskydd och beredskap för att bara nämna några. Det bör även framgå om det förväntas någon form av intern samordning inom länsstyrelsen eller om uppdraget enbart ska riktas mot externa aktörer i länet.
- Länsstyrelsen är idag en regional valmyndighet med ansvar för att planera och genomföra val. Vi ska i den rollen förhålla oss neutrala och inte vara opinionsbildande på något sätt. Det är viktigt att ett eventuellt demokratifrämjande uppdrag för länsstyrelsen inte riskerar att rubba förtroendet för oss som opartisk regional valmyndighet.
- Länsstyrelsen är högsta civila totalförsvarsmyndighet i länet (länen). I den rollen samverkar länsstyrelsen med aktörer som MSB, Försvarmakten och många andra. Områden som rör motståndskraft, försvarsvilja och stärkt informations- och cybersäkerhet står högt på agendan i det arbetet och inför ett demokratistärkande uppdrag för länsstyrelsen vore det intressant att reflektera över eventuella synergier eller eventuella motsättningar. Förslaget om ett nytt demokratiuppdrag presenteras i dag i ett sammanhang av fred och relativt välstånd nationellt men att resonera kring hur höjd beredskap och kristider skulle kunna påverka ett långsiktigt demokratiuppdrag kan ge ytterligare stabilitet i uppdraget.
- En tydligare beskrivning av målgrupp för uppdraget. I demokratifirandet 2021 var målgruppen bred (Sveriges befolkning)

Datum
2022-11-03

Diarienummer
6659-2022

och ansatsen folklig. I ett långsiktigt demokratiuppdrag till länsstyrelserna tror vi att en något smalare målgrupp skulle göra uppdraget mer hanterbart. Kommuner, regioner, andra myndigheter och idéburen sektor är aktörer som vi redan har upparbetade nätverk och strukturer med.

Kommittén ger två alternativ till det praktiska genomförandet av länsstyrelsernas demokratiuppdrag; ett alternativ där länsstyrelserna får söka medel för demokratistärkande insatser och ett alternativ där varje länsstyrelse ges finansiering motsvarande en heltidstjänst.

Länsstyrelsen Västerbotten förordar finansiering motsvarande en heltidstjänst för arbetet med ett långsiktigt demokratifrämjande uppdrag. Vid det samråd som hölls i november 2021 med länsstyrelserna betonades vikten av att ett fortsatt demokratiarbete bör finansieras med ett anslag som täcker såväl verksamhet som personalkostnader. Länsstyrelsen vidhåller detta och vill gärna se en finansiering genom ett utökat ramanslag snarare än med sak anslag/särskild finansiering. Länsstyrelsens erfarenhet är att främjandeuppdrag inom ett så mångfacetterat område som demokrati kommer att ta tid och därmed befogar ett utökat ramanslag. Kommitténs arbete varade i fyra år och att följa upp och fortsätta deras arbete är något som kräver idogt och kontinuerligt arbete. 2022 har varit något av ett mellanår efter firandet 2021 och om ett nytt demokratiuppdrag ska kunna starta upp kraftfullt behövs det initialt en raskare arbetstakt, vilket en heltidstjänst skulle borgen för.

Länsstyrelsen Västerbotten vill även lyfta att den sektorsöverskridande samverkan som skedde under demokratistugans turné är extra viktig att värna om. När statliga, kommunala, privata och idéburna aktörer samverkar ökar förändringstakten påtagligt i många processer. Det är därför viktigt att länsstyrelsens uppdrag omfattar både kunskapsspridning, samverkan, lägesbilder och kompetenshöjande insatser.

Det bör framgå tydligare att länsstyrelserna ska samverka med civilsamhället inom ramen för uppdraget. Föreningar och organisationer inom idéburen sektor möter medborgarna dagligen och genom sina mångfacetterade verksamheter förkroppsligar de vad demokrati innebär för många människor. De erbjuder en bred och inkluderande plattform där människor kan mötas och träna, tänka och utöva demokrati i vardagen.

7.1 Större fokus på demokrati i myndigheternas arbete.

Datum
2022-11-03

Diarienummer
6659-2022

Kommittén föreslår att det i myndighetsförordningen, avsnitt Allmänna uppgifter (6§) skrivs in att myndigheterna ska ta till vara fördelar som kan vinnas för demokratin.

Länsstyrelsen Västerbotten tillstyrker förslaget, som en förstärkning och påminnelse om det som står i grundlagen och våra övriga styrdokument. Vi tror dock att för att få demokrati än mer i fokus måste vi även utbilda och granska oss själva. Vi ser därför fram emot den uppdragsutbildning i statlig värdegrund som Statskontoret har i uppdrag att ta fram till sommaren 2023. Likaså vill vi lyfta den uppdragsutbildning Uppsala universitet ger inom ramen för sitt regeringsuppdrag om mänskliga rättigheter för anställda inom statliga myndigheter, regioner och kommuner.

Kommittén föreslår att demokrati och det demokratiska uppdraget skrivs in i instruktioner för myndigheter vars verksamhet är centrala för det demokratipolitiska målet. Kommittén föreslår vidare att ett pilotprojekt genomförs där fem till 8 myndigheter ges i uppdrag att utarbeta metoder för hur respektive myndighet ska bidra till det demokratipolitiska målet.

Länsstyrelsen Västerbotten tillstyrker förslaget.

7.2 Kommittén föreslår att det i kommittéförordningen 15 § skrivs in krav på att redovisa konsekvenser för demokratin.

Länsstyrelsen Västerbotten tillstyrker förslaget.

7.3 Förtydliga skolans demokratiuppdrag

Länsstyrelsen Västerbotten avstår från att kommentera förslaget men vill framhålla den oerhört viktiga roll skolan har när det gäller att både främja demokratin och motverka odemokratiska uttryck.

Avslutande kommentarer

Länsstyrelsen Västerbotten välkomnar ett långsiktigt demokratiuppdrag men vill betona att det endast är genom samverkan med andra aktörer som vi kan nå framgång när det gäller att främja, förankra och försvara demokratin. Offentliga aktörer kan och ska erbjuda ramar och stödstrukturer för det demokratiska arbetet men demokratin måste också genomsyra människors vardag för att nå framgång och stabilitet. Genom vårt starka föreningsliv finns det stora möjligheter att nå ut i landet, till olika grupper av människor, och när statliga mål kan möta regionala stödstrukturer till gagn för lokala

Datum
2022-11-03

Diarienummer
6659-2022

initiativ – då finns det reella möjligheter för en fortsatt stark och levande demokrati.